

KOBİ'LERDEKİ BAŞARIYI ETKİLEYEN FİNANSMAN SORUNU: NEDEN Mİ? SONUÇ MU? LİTERATÜR TARAMASI SONUCU BİR DEĞERLENDİRME

Yunus ZENGİN*

Alirıza AĞ**

Öz

Ekonomik kalkınmışlık düzeyi ne olursa olsun Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ), ülke ekonomileri için vazgeçilmez bir unsur olduğu bilinmektedir. Türkiye’de yapılan uygulamalı araştırmalarda KOBİ’lerin birçok sorunla karşılaştığı görülmektedir. Bu sorunların başında ekonomik istikrarsızlık, bankacılık sisteminin yapısal sorunları, teşvik sisteminin yetersizliği ve KOBİ’lerin kendi içyapılarından kaynaklanan sorunların neden olduğu finansman sorunu gelmektedir.

Bu çalışmanın amacı ekonominin lokomotifi olarak nitelendirilen KOBİ’lerin önemini ortaya koyarak KOBİ’lerin gelişebilmesi ve rekabet güçlerini artırabilmesi amacıyla kullandıkları alternatif finansman kaynaklarının önemini belirtmektir. Ayrıca, KOBİ’lerin başarısına etki eden finansman sorunlarının neden olduğu sonuçlar ve bu sonuçlar için önerilen çözüm önerileri uygulandığı takdirde ulaşılmak istenilen başarının sağlanacağını ortaya koyarak, finansman sorununun neden mi? Sonuç mu? olduğunu irdelemektedir.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, Finansman Sorunları, Başarı, Rekabet, Rekabet Gücü.

FUNDING ISSUE AFFECTING SUCCESS IN SMEs: IS IT A REASON OR A RESULT? AN ASSESSMENT AS A RESULT OF LITERATURE REVIEW

Abstract

Whatever the level of economic development, small and medium-sized enterprises, are known to be an indispensable element for the country's economy. SMEs in the applied researches conducted in Turkey seem to encounter a lot of problems. The main problems are economic instability, structural problems of the banking system, the lack of incentive systems and SMEs funding problems because of the problems arising from their internal structure.

This study aims at noting the importance of alternative sources of financing used in order to enable the development of SMEs and increase their competitiveness by revealing the importance of SMEs considered as the locomotive of the economy. Furthermore, the other is examining that financial problem is a cause or a result by introducing how the results of financial problems impact the success of the SMEs and also if implemented recommended solutions for these results are achieved, the desired success will be provided.

Keywords: SMEs, Financial Problems, Success, Competition, Competition Power.

GİRİŞ

Dünya ekonomisinin lokomotifi olan küçük ve orta ölçekli işletmelerin, ülke ekonomileri için vazgeçilmez bir unsur olduğu bilinmektedir. KOBİ’ler gerek toplam işletmeler içindeki payları gerekse istihdama sağladıkları katkılar açısından, toplam işletmelerin neredeyse büyük bir çoğunluğunu oluşturmaktadırlar. Küçük ve orta ölçekli işletmeler gerek sayıları, gerek üretimdeki payları ve gerekse milli gelire yapmış olduğu katkılar bakımından ülke ekonomileri için oldukça önem arz etmektedirler. KOBİ’lerin ekonomik ve toplumsal kalkınmadaki önemli rolleri arasında, ekonomiye dinamizm kazandırma, istihdam sağlama ve yeni iş olanakları yaratma, esneklik ve yenilikleri teşvik

* Yrd.Doç.Dr. Kafkas Üniversitesi Kağızman MYO, yunuszengin@kafkas.edu.tr

** - Öğr.Gör. Kafkas Üniversitesi Kağızman MYO, aliriza025@mynet.com

etme, bölgesel kalkınmayı canlandırma, rekabetin korunması ve yabancılaşmanın azaltılması gibi roller sayılabilir (Yörük, 2001:189).

Avrupa’da 1980’li yıllardan itibaren “ölçek ekonomileri” görüşüne alternatif olarak ‘‘Küçük Güzeldir’’ görüşü yaygın olarak kabul görmeye başlamıştır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin gereksinimlerine atıfta bulunan Joseph Schumpeter’in bu düşüncesini günümüzde çok sayıda bilim adamı kabul etmektedir. KOBİ’ler ekonomik yapı içerisinde ayrı bir öneme sahiptir. OECD ülkelerinde toplam girişimlerin %95’ini ve toplam istihdamın % 60 ile 70’ini oluşturdukları göz önüne alındığında, KOBİ’lerin ekonomik anlamda neden bu kadar öneme sahip olduklarını görmek zor olmayacaktır (Schlogl, 2004:2).

KOBİ’lerin en belirgin özellikleri arasında üretim kapasitelerinin sınırlı olması, gerekli teknoloji ve altyapıya yeterince sahip olmamaları, yeterli sermayeye sahip olmamaları ve rekabet güçlerinin zayıf olması gösterilebilir (Shan-shan vd., 2007). Küreselleşme ile birlikte ülkeler arası sınırların kalkması, artan rekabet koşulları, teknolojik gelişmeler ve benzeri nedenlerden dolayı KOBİ’ler birçok sorunla karşılaşmaktadır. Bu sorunların başında ekonomik istikrarsızlık, bankacılık sisteminin yapısal sorunları, teşvik sisteminin yetersizliği ve KOBİ’lerin kendi yapılarından kaynaklanan sorunların neden olduğu finansman sorunu gelmektedir. Bu finansman sorunlarının başında özsermaye yetersizliği, kredi temininde yaşanan sorunlar, sermaye piyasasından fon elde etmede karşılaşılan sorunlar, finansal yönetim yetersizliği ve alternatif finansman kaynaklarından yeterince yararlanılmaması gelmektedir.

Bu bağlamda bu çalışmada, KOBİ’lerin finansman kaynakları hakkında genel bilgi vererek, KOBİ’lerin gelişebilmesi ve rekabet güçlerini artırabilmesi amacıyla kullandıkları alternatif finansman kaynaklarının önemi belirtilmiştir. KOBİ’lerin başarısına etki eden finansman sorununun çözümü için öneriler geliştirilerek, finansman sorununun aslında başarıyı tetikleyen önemli bir faktör olduğu belirtilmiştir.

1. TÜRKİYE’DE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETME TANIMI

KOBİ tanımı ülkeler arasında olduğu gibi aynı ülke içerisinde bile çok yerde farklı yapılmakta, genel kabul görmüş bir tanımlaması bulunmamaktadır. Bunun temel nedeni ise, tanımlama aşamasında kullanılacak büyüklük ölçeği ile ilgili kriterlerin göreceli bir özellik taşımasıdır. Büyüklük ölçüsü olarak hangi kriterlerin alınacağı ve bunların miktarı konusunda ülkemizde çeşitli görüşler yer almaktadır. (Oktay ve Güney, 2002:2). Çalışan sayısı, ciro, kullanılan teknoloji, yönetim kalitesi, sanayileşme düzeyi, iş kolu, pazarın büyüklüğü vb. gibi faktörler KOBİ’lere hizmet veren kurumların tanımlama aşamasında kullanmış oldukları ölçüt ya da ölçütlerdir.

Küresel bir köy halini alan dünya ekonomisinde, KOBİ’lerin başarılı bir işletmecilik faaliyeti ortaya koyabilmeleri ve rekabet üstünlüğü sağlayabilmeleri ölçeği iyi belirlenmiş bir tanımlama ile mümkün olmaktadır. Devletin sunmuş olduğu destekleri alabilmek, kredi avantajlarından yararlanabilmek, danışmanlık hizmeti sunan kuruluşlarından gerekli desteği sağlayabilmek ve ilgili yerler ile sözleşmeler yapabilmek için firma ölçeğinin belirlenmesi gerekmektedir. Bununla birlikte her tür işletmenin geliştirilmesi ve desteklenmesine yönelik politikaların belirlenmesinde de tanımlamalar büyük kolaylık sağlayacaktır (Koçel, 1993:25).

Türkiye’de 2005 yılına kadar Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere (KOBİ) yönelik ortak bir tanım bulunmamaktaydı. KOBİ’lere yönelik hizmet sunan KOSGEB, Halk Bankası, Eximbank, Hazine Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı vb. gibi kurumlar farklı KOBİ tanımlarından hareket etmekteydi. Var olan bu durum uygulamada farklılıkların oluşmasına ve istatistiksel verilerin farklı çıkmasına neden olmaktadır (Zengin ve Aykırı, 2012:91).

Türkiye’de var olan bu tanım karmaşası, 2005 yılı Kasım ayında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından yayımlanan “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması” hakkındaki yönetmeliğin Resmi Gazete’ de yayımlanması ile belirli bir standarda kavuşmuştur.

Söz konusu yönetmelikte KOBİ’ler (<http://rega.basbakanlik.gov.tr>); “İkiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu yirmi beş milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan ve bu Yönetmelikte mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ve kısaca "KOBİ" olarak adlandırılan ekonomik birimlerdir” şeklinde tanımlanmaktadır.

Tablo 1. Sanayi ve Ticaret Bakanlığının KOBİ Tanımı

Çalışan Sayısı	Ölçek	Mali Bilanço Değeri(YTL)	Yıllık Net Satış Hasılatı (YTL)
0-9	Mikro	1.000.000	1.000.000
10-49	Küçük	5.000.000	5.000.000
50-249	Orta	25.000.000	25.000.000
≥ 250	Büyük	≥ 25.000.000	≥ 25.000.000

Kaynak: Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2007-2013 KOBİ Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2005:5

Bakanlığın yapmış olduğu KOBİ tanımlamasında ayırt edici ölçüt olarak istihdam edilen personel sayısı ve yıllık ciro miktarının ele alındığı görülmektedir. Buna göre 10 kişiden az personel istihdam eden ve yıllık hasılatı 1 Milyon YTL’yi aşmayan işletmeler “mikro”, 50 kişiden az personel istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı 5 milyon YTL’yi aşmayan işletmeler “küçük”, 250 kişiden az personel istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı 25 milyon YTL’yi aşmayan işletmeler de “orta” büyüklükteki işletmeler olarak tanımlanmaktadır.

Küresel yapıda meydana gelen büyük değişimler her alanda olduğu gibi KOBİ’lerin tanımında da değişiklikler yapılmasına neden olmuştur. KOBİ’lerin devletin sunmuş olduğu desteklerden daha fazla yararlanabilmesi açısından 2012 yılında mevzuat değişikliğine gidilerek yeni bir düzenleme yapılmıştır.

“Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması” Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 04/11/2012 tarihli ve 28457 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. **Yapılan düzenlemeyle, 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 40 milyon Türk Lirasını aşmayan ekonomik birimler, girişimler KOBİ olarak değerlendirilerek çerçeve biraz daha genişletilmiştir** (<http://kosgeb.gov.tr>).

Tablo 2: Sanayi ve Ticaret Bakanlığının KOBİ Tanımı

Çalışan Sayısı	Ölçek	Mali Bilanço Değeri(YTL)	Yıllık Net Satış Hasılatı (YTL)
0-9	Mikro	1.000.000	1.000.000
10-49	Küçük	8.000.000	8.000.000
50-249	Orta	40.000.000	40.000.000

Yeni düzenleme ile 10 kişiden az personel istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri bir milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler “mikro”, 50 kişiden az personel istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri sekiz milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler “küçük”, 250 kişiden az personel istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri kırk milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler “orta” büyüklükteki işletmeler olarak tanımlanmaktadır.

2.KOBİ’LERİN EKONOMİDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Ekonomik kalkınmışlık düzeyi ne olursa olsun küçük ve orta ölçekli işletmelerin, ülke ekonomileri için vazgeçilmez bir unsur olduğu bilinmektedir. KOBİ’ler gerek toplam işletmeler içindeki payları gerekse istihdama sağladıkları katkılar açısından, toplam işletmelerin neredeyse büyük bir çoğunluğunu oluşturmaktadırlar. Küçük ve orta ölçekli işletmeler gerek sayıları, gerek toplam üretimdeki payları ve gerekse milli gelire yaptıkları katkıları bakımından ülke ekonomileri için oldukça önem arz etmektedirler. KOBİ’lerin ekonomik ve toplumsal kalkınmadaki önemli rolleri; ekonomiye dinamizm kazandırma, istihdam sağlama ve yeni iş olanakları yaratma, esneklik ve yenilikleri teşvik etme, bölgesel kalkınmayı canlandırma ve hızlandırma, rekabetin korunması, yabancılaştırmanın azaltılması olarak sıralanabilir (Yörük, 2001:189).

Avrupa’da 1980’li yıllardan itibaren “ölçek ekonomileri” görüşüne alternatif olarak “küçük güzeldir” görüşü yaygın olarak kabul görmeye başlamıştır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin gereksinimlerine atıfta bulunan Joseph Schumpeter’in bu düşüncesini günümüzde çok sayıda bilim adamı kabul etmektedir. KOBİ’ler ekonomik yapı içerisinde ayrı bir öneme sahiptir. OECD ülkelerinde toplam girişimlerin %95’ini ve toplam istihdamın % 60 ile 70’ini oluşturdukları göz önüne alındığında, KOBİ’lerin ekonomik anlamda neden bu kadar öneme sahip olduklarını görmek zor olmayacaktır (Schlogl, 2004:2).

Ülke ekonomileri açısından KOBİ’lerin rolü ve önemi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Bu bağlamda tabloda yer alan ülkelerdeki toplam işletme sayısının büyük bir bölümünü KOBİ’lerin oluşturduğu, toplam istihdamın üçte ikisinin KOBİ’lerde çalıştığı ve KOBİ’lerin katma değer içerisinde önemli paylara sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3: KOBİ’lerin Ekonomideki Paylarının Seçilmiş Ülkelerle Karşılaştırılması

ÜLKE	TÜM İŞLETMELER İÇİNDEKİ PAYI %	TÜM İSTİHDAM İÇİNDEKİ PAYI %	KATMA DEĞER İÇİNDEKİ PAYI %
A.B.D	98.9	57.9	50
Hindistan	97.3	66.9	
Japonya	98.2	66	49.3
G.Kore	99.9	87.7	49.2

Brezilya	99.9	67	
Malezya	99.9	65.2	31.2
AB 27	99.8	67.4	57.7
İngiltere	99.6	54.1	51
Almanya	99.5	60.4	53.6
İtalya	99.8	81.1	71.3
Türkiye	99.9	78	55

Kaynak: KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı 2011- 2013

Ekonomik gelişmişlik düzeyine bakılmaksızın, dünyadaki tüm ülkelerde KOBİ'ler gerek sayısal, gerek istihdam yaratma gücü açısından ekonomik ve toplumsal düzenin temel yapı taşlarındandır. Tablo 3'de de görüldüğü gibi ülkelerin genelinde toplam işletmelerin neredeyse tamamına yakını KOBİ'ler oluşturmaktadır. Buna göre bütün ülkelerde KOBİ'lerin etkin bir işleve sahip olduğu görülmektedir. Sonuç olarak günümüzde, küreselleşme ile birlikte, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, KOBİ'lerin sosyal ve ekonomik değişimlere uyum gösterme esnekliklerinin ve yeteneklerinin daha fazla farkına varmakta, bunun sonucunda rekabet güçlerini ve teknolojik düzeylerini artırıcı yönde teşvik tedbirleri uygulamalarına ağırlık vermektedirler (Türköz, 2008:13).

Ülkemiz açısından KOBİ'lerin ekonomideki yerine bakıldığında mevcut durumun OECD ülkelerinden pek farklı olmadığı görülmektedir. TÜİK Yıllık İş İstatistikleri 2009 yılı verileri incelendiğinde tüm girişimlerin sektör ve ölçek bazındaki dağılımları ve KOBİ'lerin ana sektör gruplarına göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

Tablo 4: Sektör ve Çalışan Sayılarına Göre Girişimlerin Dağılımı

SEKTÖR		1-9 ÇALIŞANI OLAN GİRİŞİM SAYISI	10-49 ÇALIŞANI OLAN GİRİŞİM SAYISI	50-249 ÇALIŞANI OLAN GİRİŞİM SAYISI	250+ ÇALIŞANI OLAN GİRİŞİM SAYISI	
C	Madencilik ve Taş ocakçılığı	4.326	994	301	63	
D	İmalat	364.513	33.152	6.827	1.381	
E	Elektrik, gaz, buhar ve sıcak su üretimi ve dağıtımı	1.545	204	71	47	
F	İnşaat	147.041	16.596	2.000	250	
G	Toptan ve perakende ticaret; motorlu taşıt, motosiklet, kişisel ve ev eşyalarının onarımı	1.242.625	35.897	2.448	345	
HİZMET	H	Oteller ve lokantalar	253.861	6.939	876	191
	I	Ulaştırma, depolama ve haberleşme	550.884	7.398	714	161
	J	Mali aracı kuruluşların faaliyetleri	49.642	1.315	123	62
	K	Gayrimenkul,	209.366	7.854	1.578	529

		kiralama ve iş faaliyetleri				
	M	Eğitim	8.179	4.185	502	91
	N	Sağlık işleri ve sosyal hizmetler	42.536	2.817	381	85
	O	Diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmet faaliyetleri	209.665	4.395	383	124
Toplam			3.084.183	121.746	16.204	3.329
Ölçeklerine göre işletmelerin dağılımı			% 95,62	%3,78	%0,50	%0,10
AB 27’de ölçeklere göre dağılım (ortalama)			% 91,8	%6,4	%1,1	%0,2

Kaynak: TÜİK Yıllık İş İstatistikleri 2009 Yılı Verileri

Bu verilere göre Türkiye’de toplam işletmelerin %99.9 unu KOBİ’ler oluşturmaktadır. 0–9 çalışana sahip mikro ölçekli işletmelerin toplam içindeki payı %95,62’dir. KOBİ’lerin % 82’si hizmet ve ticaret sektöründe faaliyet gösterirken, %13’ü imalat sektöründe faaliyet göstermektedir.

Tablo 5: Türkiye’de KOBİ’ler İle İlgili Ekonomik Göstergeler

GÖSTERGELER	%
KOBİ’lerde İstihdam Oranı	78
KOBİ’lerde Katma Değer Oranı	55
KOBİ’lerde Satışların Oranı	65.5
KOBİ’lerde Yatırımların Oranı	50
KOBİ’lerde İhracatın Oranı	59
KOBİ Kredilerinin Toplam Krediler İçindeki Oranı	24

Kaynak: KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı 2011- 2013

Yukarıdaki sayısal verilere ek olarak KOBİ’lerin ülkemiz açısından taşıdıkları önem şu şekilde sıralanabilir (Türköz, 2008:18).

- Ülke çapında istihdam yaratmaya ve işsizliğin azaltılmasına katkıda bulunmak,
- Talep değişikliklerine ve çeşitliliklerine daha kısa bir sürede, daha kolay bir şekilde uyum sağlayarak müşteri ihtiyaçlarını karşılamak,
- Büyük işletmelerin kullandıkları hammadde, yardımcı madde ve malzeme, işletme malzemesi veya yarı mamul gibi girdileri üretmek suretiyle büyük işletmelerin gelişimini tamamlamasına yardımcı olarak ekonomide "yan sanayi" oluşturmak,
- Ekonomide rekabet ortamı yaratarak ekonomiye canlılık kazandırmak,
- Esneklik ve yenilikleri teşvik etmek,
- Emek yoğun çalışmaları nedeniyle bölgesel istihdam olanaklarının artırılmasına önemli ölçüde katkıda bulunarak küçük şehirlerden büyük şehirlere insan göçünün engellenmesine ve bölgenin kendi potansiyeli içinde kalkınmasına temel oluşturmak,

• Gelir dağılımını olumlu yönde etkileyerek, sermayenin büyük sanayi işletmelerinde veya az kişinin elinde toplanmasını önlemek suretiyle toplumda gelirin gerek fonksiyonel gerekse bölgesel düzeyde dağılımını olumlu yönde etkilemek.

3. KOBİ'LERİN TEMEL FİNANSMAN SORUNLARI

Türkiye’de yapılan uygulamalı araştırmalarda KOBİ’lerin karşılaştıkları sorunların başında finansman sorununun geldiği görülmektedir. Bununla birlikte gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerde finansal kaynaklara ulaşmada yaşanan zorluklar da önemli bir problemdir (Green, 2003:8). Bu sorunun temelinde ise KOBİ’lerin özsermaye yapıları yatmaktadır. Bu sorun günümüzde halen devam etmekle birlikte işletmelerin geleceğini de olumsuz etkilemektedir. Finansman sorunu aynı zamanda tedarik, üretim, pazarlama ve eğitim gibi diğer önemli bazı sorunları da beraberinde getirmektedir

Yeni Ekonomik düzenin ve globalleşmenin şekillendirdiği dünyada ve ülkemizde KOBİ’ler, bir taraftan pazarda tutunabilme endişesi yaşarken diğer taraftan bu yoğun rekabet ortamında hayatta kalabilmek için yoğun bir mücadele içerisindedirler. KOBİ’lerin gerek küresel gerekse ulusal anlamda rekabetin yoğun olarak yaşandığı bu ortamda hayatta kalabilmeleri sağlam bir özkaynak yapısına sahip olmalarına, mali bünyelerinin güçlü olmasına bağlıdır. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomilerde sıkça yaşanan ekonomik krizler bunu zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda ülkemizdeki KOBİ’lerin yaşadığı finansman sorunlarının temelinde yatan nedenleri dört ana grupta toplayabiliriz(Kutlu ve Demirci, 2007:190):

- Ekonomik istikrarsızlık,
- Bankacılık sisteminin yapısal sorunları,
- Teşvik politikalarının yetersizliği,
- KOBİ’lerin kendi yapılarından kaynaklanan sorunlar.

Tablo 6: Finansman Darboğazı İçinde Olan İşletmelerin Sorunlara Göre Dağılımı %

FİNANSMAN KAYNAKLARI	KÜÇÜK ÖLÇEKLİ İŞLETMELER	ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER	BÜYÜK ÖLÇEKLİ İŞLETMELER	TOPLAM İŞLETMELER
Kredi Maliyeti Yüksekliği	73.1	80.5	71.4	75.1
Teşviklerin Yetersizliği	53.3	58.5	55.7	54.3
İşletme Sermayesi İhtiyacının Hızla Artışı	53.4	44.1	55.7	50.9
Özkaynak Yaratamamak	41.5	39.0	17.1	36.2
Kredi Bulamamak	13.5	11.9	8.6	12.1
Diğer	6.2	6.8	4.3	6.0
Vadeli Kredilerin	3.6	9.3	5.7	5.8

Yenilenmemesi				
Finans Kuruluşlarınca Ticari Kredilerin Kapatılmasının Talep Edilmesi	4.1	6.8	4.3	5.0

Kaynak: İSO Ekonomik Durum Tespiti 2012

Tablo 6’da işletmelerin karşılaştıkları finansman sorunları sıralanmakta ve ilk sırada işletmelerin finansman temininde en çok başvurdukları banka kredilerinin maliyet oranının yüksekliği göze çarpmaktadır. İkinci sırada ise teşviklerin yetersiz olması gelmektedir. Bunlar ile birlikte genel olarak KOBİ’lerin finansmanla ilgili yaşadıkları sıkıntıları;

- Özsermaye/işletme sermayesi yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar,
- Kredi temin etmede yaşanan sorunlar
- Sermaye piyasasından fon elde etmede karşılaşılan sorunlar,
- Finansal yönetimdeki yetersizliklerden kaynaklanan sorunlar,
- Alternatif finansman tekniklerinden yeterince yararlanılmaması olarak sıralayabiliriz.

4. LİTERATÜR TARAMASI

Ülke ekonomilerinin dinamik güçlerinden olan KOBİ’ler, gerek kuruluş gerekse faaliyetleri aşamasında birçok sorunla karşı karşıya kalmakta ve bu sorunlar hem işletmelerin gelişimini hem de rekabet etme gücünü olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sorunlar önem sırasına göre sıralandığında, finansman sorunu ilk sırada yer almakla beraber, bu sorunun diğer sorunlara da temel teşkil ettiği görülmektedir.

KOBİ’lerin karşılaştıkları en önemli finansman sorunlardan biri daha başlangıç aşamasında yaşanan öz sermaye/işletme sermayesi yetersizliğidir. Bu sorun işletmelerin kuruluş aşamasında başlamakta ve faaliyet döneminde de devam etmektedir. KOBİ’ler sabit sermaye ve işletme sermayesi tutarlarından oluşan ilk yatırım tutarları genellikle; bireysel tasarruflar sonucunda oluşan öz kaynaklardan, akraba eş ve dostlardan sağladıkları borçlar ile karşılamaya çalışmaktadırlar (Öndeş ve Güngör, 2013:2). Buna ilaveten KOBİ’lerde çoğu zaman sabit sermaye yatırımı ile mal ve hizmet üretimi için gerekli olan işletme sermayesi tutarında oluşan ilk yatırım tutarı yalnızca sabit sermaye miktarı olarak algılandığı için işletmenin kuruluşundan hemen sonra işletme sermayesi sıkıntısı ortaya çıkmaktadır. İSO’nun 2012 yılına ait ekonomik durum tespitine yönelik gerçekleştirdiği çalışmada görüldüğü üzere (Tablo:6) küçük ölçekli işletmelerin %41,5’i, orta büyüklükteki işletmelerin ise %36’sı özkaynak yaratmada sıkıntı yaşamaktadır. Faaliyete başladıktan sonraki süreçte bu işletmelerin işletme sermayesine olan ihtiyaçlarındaki artış oranı ise küçük ölçekli işletmelerin %53,4, orta büyüklükteki işletmelerin ise %44,1’dir.

Ersöz’ün Konya’da ki KOBİ’lere yönelik çalışmasında, KOBİ’ler işletme faaliyetlerini icra etme sırasında en çok finansman sorunuyla karşılaştıklarını ifade etmektedir. Esnek bir yapıya sahip olmalarına rağmen KOBİ’lerin varlığının devam ettirmeleri ve büyümeleri

temelinde yatan önemli unsurlardan biri finansman olarak görülmektedir. Finansman sorunlarının temelinde KOBİ'lerin öz sermaye yapılarının zayıflığı yatmaktadır (Ersöz, 2010:7).

Bekçi ve Usul tarafından 2001 yılında Göller Bölgesinde faaliyette bulunan KOBİ'lere yönelik olarak yapılan çalışmada; bölgedeki katma değer ve istihdam içerisinde önemli bir paya sahip olan bu işletmelerin karşılaşmış oldukları en önemli sorunun finansman sorunu olduğunu ifade etmektedir (Bekçi ve Usul, 2001:121). Demir ve Sütçü (2002:90), Korkmaz (2003:233) tarafından yapılan çalışmalarda da KOBİ'lerin karşılaşmış oldukları en önemli sorunun finansman sorunun olduğu ifade edilmektedir. Zengin ve Aykırı'nın (2012) yılında Kars ilinde faaliyette bulunan KOBİ'lere yönelik yaptıkları çalışmada da işletmelerin %87,4 gibi büyük bir oranının en önemli sorunun finansman sorunu olduğunu belirtmiştir. Yörük (2001:189) tarafından Tokat ilinde yapılan çalışmada KOBİ'lerin gerek kuruluş gerekse faaliyetleri sürecinde karşılaştıkları en önemli sorunun finansman sorunu olduğunu ifade etmektedir. Klapper, Sarria-Allende ve Zaidi tarafından 2006 yılında Polonya'da faaliyet gösteren KOBİ'lere yönelik yapılan çalışmada, bu işletmelerin orta ve uzun vadeli finansman kaynaklarının temininde zorluk yaşadıkları, işletme büyüklüğüne bağlı olarak yabancı sermaye kullanımının arttığı, tedarikçilerden sağlanan ticari kredilerin fon kaynakları içerisinde önemli bir yer tuttuğunu ortaya koymuşlardır (Klapper vd., 2006:1-24).

Yukarıda ifade edilen çalışmalar ile birlikte Türkiye genelindeki KOBİ'lerin yeri, sahip oldukları önem ve karşılaştıkları sorunlarına yönelik kapsamlı bir şekilde çalışma yapan Müftüoğlu (1998)'nin çalışmasında KOBİ'lerin karşılaştıkları finansal ve diğer sorunları belirleyerek, konuya yönelik çözüm önerilerinde bulunmaktadır. KOBİ'lerin Türkiye ekonomisi içindeki yerine yönelik çalışma yapan Sariaslan (1994) çalışmasında ağırlıkta olarak finansal sorunlar üzerinde durmaktadır. Dönek (1999) Türk sanayinin gelişmesinde küçük işletmelerin yeri ve bu işletmelerin kaynak temininde bankacılık sektörünün rolünü incelemiştir. Şamiloğlu (2000) KOBİ'lerin finansman sorunlarını belirleme adına Adana'da faaliyette bulunan 40 işletme üzerinde çalışma yapmıştır. KOBİ'lerin çalışma sermayesi ve finansal yönetim uygulamalarını ortaya koymak amacıyla Yücel (2001) ve Arslan (2003) tarafından bir araştırma yapılmıştır. KOBİ'leri sektörel bazda ele alan Erdinç (2008) ise işletme sermayesi yönetimini konaklama işletmeleri açısından ele almıştır (Çetin ve Bıtrık, 2009:122).

KOBİ'lerin geleceğini şekillendiren bu sorunların çoğunun temelinde, işletme yöneticilerinin veya sahiplerinin yönetim ve finansman konusunda yeterli düzeyde bilgi, yetenek ve deneyimlere sahip olmayışları yatmaktadır. Teknik yönden gerekli beceriye sahip olan bu yöneticiler, kavramsal beceri gerektiren finansman-muhasebe, personel ve eğitim, teknoloji, üretim-hammadde ve pazarlama gibi stratejik beceri gerektiren konularında maalesef yeterli bilgiye sahip değildirler (Müftüoğlu, 2007:205). Bu iç sorunların yanında kendi kontrolleri dışında oluşan, ekonomik istikrarsızlık, devlet teşvik politikası, siyasi istikrarsızlık ve bankacılık sisteminin daha çok büyük firmaların yönetiminde olması gibi olumsuz şartlardan da fazlasıyla etkilenmektedirler (Yörük ve Ban 2003:22). Küçük ve orta ölçekli işletmelerin yukarıda değindiğimiz iç ve dış kaynaklı sorunları ile birlikte günümüz koşullarında en çok karşılaştıkları sorunlar; yukarıda değinilen yetersiz işletme ve öz sermaye ile birlikte kredi sağlamada karşılaşılan sorunlar, teşviklerden yararlanamama, ekonomik politikaların ve enflasyonun işletmeler üzerindeki etkisi, sermaye piyasalarından yararlanma olanaklarının kısıtlı olması olarak sıralanabilir (İraz, 2005: 253).

KOBİ'ler işletme faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için ya kendi özkaynaklarını kullanmak ya da bankalardan kredi almak zorundadırlar. Lehmann ve Neuberger tarafından 2001 yılında kredi teminine yönelik olarak Almanya'da faaliyet gösteren bankaların çeşitli şubeleri ile yaptıkları görüşmeler sonucu ortaya koydukları çalışmalarında, KOBİ'lere yönelik olarak uygulanacak kredilerde yalnızca kredi riski ve işletme büyüklüğü değil, aynı zamanda iki kurum arasındaki ilişkilerinde çok önemli olduğunu belirlemiştir (Lehmann ve Neuberger, 2001: 339-359). KOBİ'ler kredi temininde yeterli teminata sahip olmamaları ve borç ödeme kapasitelerinin zayıf olmasından dolayı fon temin etmede güçlük çekmektedirler (Levitsky, 1997:5). KOBİ'lerin kuruluş aşamasında genellikle özsermayeleri yetersiz olduğu için finansman gereksinmelerini risk oranı yüksek olan ticari krediler ile karşılamaktadırlar. Dolayısıyla KOBİ'lerde özellikle bankacılık sistemine borçlanma yoluyla gerçekleştirilen finansmanın önemi daha da artmaktadır. KOBİ'lerin kredi temininde karşılaştıkları sorunları şöyle sıralayabiliriz (Yörük, 2001:190)

- Kredinin tutarı ile ilgili sorunlar,
- Kredinin maliyeti ile ilgili sorunlar,
- Kredinin vadesi ile ilgili sorunlar,
- Krediyi sağlamada teminat sorunları,
- Kredinin ödemesiz süresine ilişkin sorunlar

İSO tarafından 2012 yılında yapılan ekonomik durumun tespitine yönelik çalışmada işletmelerin finansman sorunları özellikle ticari bankaların sunmuş olduğu kaynaklardan karşıladığını ortaya koymaktadır. Ticari bankalar ile birlikte işletmelerin başvurdukları diğer finansman kaynakları tablo 7 de gösterilmiştir.

Tablo 7: İşletmeler İtibariyle Finansman Kaynakları Kullanım Oranı

FİNANSMAN KAYNAKLARI	KÜÇÜK ÖLÇEKLİ İŞLETMELER	ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER	BÜYÜK ÖLÇEKLİ İŞLETMELER	TOPLAM İŞLETMELER
Ticari Bankalar	74.2	78.8	85.7	78.4
Özkaynak	67.1	62.9	76.8	67.8
Eximbank	9.9	27.7	47.3	22.5
Leasing	14.3	22.4	26.8	19.5
Factoring	9.1	10.6	17.0	11.2
Yatırım ve Kalkınma Bankaları	4.4	7.6	8.9	6.4
Yurtdışı Finans Kuruluşları	0.4	2.9	17.9	4.9
Diğer	6.3	3.5	0.9	4.3

Kaynak: İSO Ekonomik Durum Tespiti 2012

İşletmeler faaliyetlerini yürütebilmek için gerekli olan finansmanın bir kısmını özkaynaklarıyla sağlarlar. Özkaynaklar, kişisel tasarruflardan, ortaklardan veya hisse senedi ihracından sağlanabilmektedir. KOBİ'lerin kuruluş aşamasında genellikle en çok başvurdukları kaynak kişisel tasarruflardır. Bu kaynağın KOBİ'lere sağladığı yarar, işletmeyi bir faiz ödeme yükümlülüğü altına sokmamasıdır (Türköz, 2008:39). KOBİ'ler gerek kuruluş aşamasında gerekse faaliyet döneminde faaliyetlerini sürdürebilmeleri için çalışma sermayesine ihtiyaç duymaktadırlar. Dolayısıyla gerek kuruluş aşamasında gerekse faaliyet döneminde yetersiz özsermaye ile kurulan KOBİ'ler zor duruma düşebilir. Özellikle ekonominin durgun olduğu dönemlerde alacaklarını tahsil etmede zorluk yaşayan KOBİ'ler nakit sıkıntısına girebilmekte ve bunun sonucunda yüksek maliyetli dış kaynaklara yönelmektedirler (Kutlu ve Demirci, 2007:191).

KOBİ'lerin en önemli öz kaynak olanaklarından birisi de uzun vadeli kaynak sağlamak amacı ile halka açılmak suretiyle, sermaye piyasalarından yararlanmaktır. Ancak uygulamaya bakıldığında, KOBİ'lerin sermaye piyasalarından yeterince yararlanmadığı görülmektedir. (Ekşi, 2007:70). KOBİ'lerin sermaye piyasalarından yeterince yararlanamama nedenlerini şu şekilde sıralayabiliriz (Kutlu ve Demirci 2007:191):

- KOBİ'lerin genellikle şahıs veya aile şirketleri olmaları sebebiyle yönetim hâkimiyetini kaybetme endişeleri,
- Halka açılma maliyetinin yüksek olması,
- KOBİ'lerin organizasyon yapıları ve muhasebe sistemleri,
- KOBİ'lerin kayıt dışı kalma eğilimi sergilemeleri,

KOBİ'lerde döner sermaye yönetimi ve envanter kontrolü önem arz etmektedir. Ancak KOBİ'ler gerek yeterli sermayeye sahip olsunlar, gerekse üretim, pazarlama ve satış fonksiyonlarına yeterince önem versinler başarısız finansal yönetim uygulamaları sonucunda işletmelerin iflası kaçınılmaz olacaktır (Peel ve Wilson, 1995; 53). Bu bağlamda KOBİ'lerdeki bir diğer önemli sorun finansal yönetimdeki yetersizliktir. Bunun temel sebebi ise işletme sahibinin ve yöneticisinin aynı kişi olmasıdır. Dolayısıyla işletme sahibi yönetim, muhasebe, finans, pazarlama ve personel yönetimi konularında karar verici olmakla beraber bütün konulara hâkim olamamaktadır.(Öndeş ve Güngör, 2013:4). KOBİ'lerin birçoğunda ayrı bir finansman biriminin olmaması, piyasa verilerinin temin edilmesi ve yorumlanmasında uzman kişilerden yoksun olunması KOBİ'ler için önemli bir sorun arz etmektedir(Kutlu ve Demirci 2007:192):

Ülkemiz koşullarında KOBİ'ler para ve sermaye piyasası araçlarından da ne yazık ki yeterli düzeyde yararlanamamaktadır. Alternatif finansman teknikleri olan leasing, factoring, forfaiting, franchising, barter sistemi, melek yatırımcı ve risk sermayesi gibi modern finansman teknikleri hakkında çoğu KOBİ sahibi bilgi sahibi olmadığından dolayı, araçların sağladığı olanakları kullanamamaktadır (Met, 2011:131).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemiz ekonomisinin dinamik ve sürükleyici aktörleri arasında yer alan ve ekonomide lokomotif özelliğini elinde tutan KOBİ'ler yarattıkları fayda ile hem ekonomik düzeni hem de

sosyal hayatı önemli ölçüde etkilemektedirler. Gerek ülke hükümetlerinin bu işletmelere yönelik uyguladıkları finansal politikadaki yetersizlikler ve bunların eklentisi niteliğindeki olumsuz etkiler, gerekse de KOBİ'lerin yapısal sorunları nedeniyle belirledikleri hedeflere ulaşamamakla beraber kıt olan kaynakları etkili bir biçimde kullanamayıp üretim ve hizmet alanında verimliliği artıramamaktadır.

Değişimin sürekli ve kaçınılmaz olduğu küresel rekabet ortamında ekonominin lokomotifleri olarak ifade edilen KOBİ'lerin verimliliğini artırarak, bu işletmelere üstün rekabet gücü kazandırmak amacıyla gerek yapısal yönden gerekse finansal yönden birtakım desteklerin sağlanması gerekmektedir.

KOBİ'lerin başarısına etki eden finansman sorunlarının neden olduğu sonuçlar ve bu sonuçlar için önerilen çözüm önerileri uygulandığı takdirde ulaşılmak istenilen başarının sağlanacağı kanaatindeyiz. Bu bağlamda şunlar yapılabilir:

KOBİ'lerin karşılaştıkları en önemli sorun yetersiz öz sermayedir. Yetersiz öz sermaye ile kurulan bir işletme sabit sermaye yatırımı ile sabit sermaye yatırımının mal ve hizmet üretimi için gerekli olan işletme sermayesi tutarından oluşan yatırım tutarını yalnızca sabit sermaye miktarı olarak algıladığı için kuruluştan hemen sonra işletme sermayesi sıkıntısı ortaya çıkmaktadır. Bu da işletmelerin optimal seviyede kurulamamasına neden olmaktadır. Optimal seviyede kurulamayan bir işletme düşük kazanç, düşük stok devir hızı ile çalışmakta ve kredili satışlardan dolayı işletme sermayesi açığına neden olmaktadır. Dolayısıyla yaşanan bu açıklık işletmelerin sonraki faaliyetlerini etkilemekte ve verimsiz bir süreç ortaya çıkmaktadır. Ayrıca öz sermayenin kullanış sürecinde yapılan en önemli hatalardan biri de kuruluş sürecinde öz sermayenin yanlış (teşhir amacıyla işletme dizaynına aşırı yapılan harcama) kullanılmasıdır. Teşhir için yapılan bu harcama muhakkak ki doğrudur ancak bu konuda danışmanlardan yararlanılması mevcut olan sermayenin orantılı olarak kullanılması açısından önem arz etmektedir. Ayrıca yeterli düzeyde öz sermayeye sahip olmayan girişimcilerin ortaklık kurarak tasarruflarını bir araya getirmeleri, girişimcilerin fikirlerini melek yatırımcılar ve risk sermayedarları ile paylaşmaları önerilir.

➤ KOBİ'ler finansman kuruluşlarının sunduğu olanaklardan yeterli düzeyde istifade edememektedirler. Kredi temininde karşılaşılan ağır teminat şartları, kredi maliyetinin yüksek olması, bürokratik engellerin fazlalığı, dini inanç (faizin haram olması), kredinin geri ödenmemesinde yaşanılacak herhangi bir sorun (yasal takibatlar nedeniyle mal varlığının kaybedilme riski) gibi nedenlerden dolayı bu işletmeler kredi kuruluşlarından yeterince yararlanamamaktadırlar. Var olan planlamaların (verimlilik artışı, kapasite, fiziksel olanakların iyileştirilmesi, makine parkının yenilenmesi vb.) gerçekleştirilebilmesi adına ihtiyaç duyulan sermayenin temini yetersiz özkaynak nedeni ile genellikle kredi kuruluşlarına başvurularak giderilmeye çalışılmaktadır. Bu kapsamda yapılacak protokoller ile; protokoldeki sorumlu taraflar arasında, kredinin vadesi, limiti, faiz/kar payı tutarı, ödeme şekli, masraf ve ipotek tesis giderleri, kredinin işleyiş ve uygulama süre gibi konularda gerekli olan iyileştirmelerin yapılması, teminat sorunu yaşayan tüm KOBİ'lerin Kredi Garanti Fonu A.Ş.(KGF)'den sağlanabilecek kefalet şartlarını hafifletmeleri ve KGF hakkında bilgilendirilmeleri, sadece KOBİ'lere yönelik kredi kuruluşları kurulmalı veya mevcut kredi kuruluşlarının sayısı artırılmalı, Avrupa Yatırım Bankasının verdiği krediler ve AB fonlarından yararlanmaları konusunda olanaklar sağlanmalıdır.

➤ KOBİ'ler alternatif finansman kaynaklarından yeterince yararlanamamaktadır. Barter, Risk Sermayesi, Melek Yatırımcılar, Factoring, Franchising, Leasing ve Forfaiting gibi alternatif finansman kaynaklarından yararlanmak bir yana, Türkiye'nin birçok bölgesinde faaliyette bulunan işletme girişimcilerinin bu kaynaklar hakkında hiç bilgi sahibi olmadığı yapılan çalışmalar ile ortaya konulmuştur. İçeriği ve alanları incelendiğinde, üretim öncesinden başlayarak tüketiciye kadar olan süreçte bu kaynaklar işletmelerin yaşadığı finansman sorununa çözüm olmanın yanında, rekabet avantajı elde etmelerine olanak sağlayacaktır. Bu nedenle KOBİ'lere yönelik çalışma yapan birim ve kuruluşların öncelikli hedefleri arasında, girişimcilerin bu konulardaki eksikliklerine yönelik çalışmalara ağırlık vermeleri başarıda etkin rol oynayacaktır.

➤ Finansman sorunun etkili olduğu diğer bir neden ise yönetim ve organizasyon alanında karşılaşılan güçlüklerdir. Bir işletmenin belirlemiş olduğu misyon ve vizyonunu gerçekleştirebilmesi belirli nitelik ve becerilere sahip, araştırmacı, analiz gücü kuvvetli ve değişen koşullara uygun olarak kendisini yenileyen yönetim ve işgücüne bağlıdır. Genel bir değerlendirme yapıldığında KOBİ yöneticilerinin işlerin yapılmasına yönelik teknik beceriye sahip oldukları, bunun yanında işletme faaliyetlerini düzenleyecek ve kendisine rekabet üstünlüğü sağlayacak olan iletişim, analitik, insan ilişkileri ve kavramsal beceri yönünden eksik oldukları görülmektedir. Bu eksiklik işletmenin kaynaklarının etkin bir şekilde yönetilememesi, sahip olunan sermayenin iyi finanse edilememesi, pazarlama ve satış konularında fırsat yaratabilecek kararların verilememesine neden olmaktadır. Ayrıca finansman eksikliğinin yaratmış olduğu diğer bir sorun kalifiye işgücünün istihdamına ve eğitimine yöneliktir. Bölgeler arasındaki kalkınmışlık ve gelişmişlik düzeyi ele alındığında özellikle Türkiye'nin belirli bölgelerinde sanayinin az gelişmiş olması, liyakat sahibi işgücünün sanayisi gelişen bölgelere doğru göç etmesine neden olmaktadır. Günümüzün en önemli rekabet araçları arasında yer alan nitelikli iş gücünün belli bölgelerde kümelenmiş işletmelere kayması, az gelişmiş olan bu bölgeler de faaliyette bulunan işletmelerin yenilik, Ar-Ge, pazarlama ve diğer rekabet avantajı sağlayacak eylemleri de olumsuz etkilemektedir. Bu sorunun giderilmesi bölgenin her yönüyle cazip hale getirilmesi ile aşılabilir kanısındayız. Doğa koşullara müdahale etme gücüne sahip olamadığımızı göre bunun dışındaki eğitim, sağlık, mesleki gelişmişlik, sosyal ve kültürel gibi faktörlerden kaynaklanan sorunların giderilmesi ile bu sorun bir nebze de olsa olumlu sonuçlanacaktır.

Sonuç olarak ekonomik yapı içerisinde önemli bir yerde bulunmalarına rağmen KOBİ'lerin yukarıda açıklanmaya çalışıldığı üzere birçok sorun ile karşı karşıya kaldıkları aşikârdır. Küreselleşme süreci ile birlikte sınırların ortadan kalkması ve bilişim sektöründe meydana gelen gelişmeler birçok işletmenin aynı pazar içerisinde homojen mal ve hizmetler sunarak faaliyette bulunmasına olanak sağlamıştır. Ayrıca meydana gelen bu gelişmeler daha bilinçli, daha sorgulayıcı ve tatmin olması daha zor olan, müşteri sadakatinden ziyade kendi faydasını ön plana çıkaran bir tüketici kesiminin ortaya çıkmasını da beraberinde getirerek, mal ve hizmet sunumunu yapan tüm işletmeleri olumlu/olumsuz etkilemiştir. Bu gelişmeler karşısında müşteri odaklı bir anlayış sergileyen ve bu konu ile ilgili olarak gerekli her türlü çalışmayı yapan işletmeler başarılı olurken, aksi durumda davranış sergileyen işletmelerin ise başarısız oldukları görülmektedir. O halde bu başarısızlığın temelinde yatan neden nedir? Yukarıda da ifade edildiği üzere KOBİ'lerin başarısızlığında rol oynayan birçok neden sıralanmıştır. Ancak bu nedenler içerisinde en önemli olan ve diğer tüm eylemlerin başarısızlığında temel teşkil edecek sorun finansmandır.

Bilindiği üzere günümüzde işletmelere rekabet sürecinde avantaj sağlayacak en önemli öge taklit edilmesi ya da kopyalanabilmesi zor olan mal, hizmet ya da düşünce üretebilme yani yenilikçi olma yeteneğine sahip olmaktır. Bu üstünlüğü sağlayabilmek nitelikli insan kaynağını gerektirir. Ayrıca nitelikli insan kaynağına sahip olan işletmelerin, yönetim süreci başta olmak üzere yukarıda da ifade edilen tüm sorunlara karşı profesyonel bir çözüm süreci geliştirmesi demektir. Ancak tüm bu işlemlerin gerçekleşebilmesi için KOBİ'lerin yeterli oranda finansal olanaklara sahip olması ve bu nitelikli personeli bünyesine katması/tutması ile mümkün olmaktadır. O halde finansman unsuru KOBİ'lerin yaşam eğrilerini etkileyen en önemli neden olarak karşımıza çıkmakta ve bu neden bu işletmelerin faaliyetlerini başarı ya da başarısızlıkla sonuçlandırmaktadır.

KAYNAKÇA

Çetin, A. C. ve Bıtrak, İ. A., (2009). Antalya İli Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerinde Finansal Yönetim, İşletme Sermayesi ve Yatırım Bütçelemesi Uygulamaları, Akdeniz Üniversitesi Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 119-137

Demir Y. ve Sütçü A. (2002). Kriz sonrası Isparta Orman Endüstri KOBİ'lerinin Üretim, Teknoloji ve Finansman Sorunlarının Analizi, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi A(2),72-96

Ekşi, İ. H., (2007). Finansal Krizlerin KOBİ'ler Üzerinde Etkileri Ve Başarılı -Başarısız KOBİ'lerin Kriz Donemi Stratejiler Doktora Tezi Isparta

Ersöz V., (2010). AB, Türkiye Ve Konya'da Kobilerin Yapısı, Sorunları Ve Çözüm Önerileri, Konya Ticaret Odası, Etüt-Araştırma Servisi

Green, A., (2003). Credit Guarantee Schemes for Small Enterprises: An Effective Instrument to Promote Private Sector-Led Growth? SME Technical Working Papers Series, UNIDO Working Paper No.10, s.1-88. ET. 25.10.2015

İraz, R., (2005). Yaratıcılık ve Yenilik Bağlamında Girişimcilik ve KOBİ'ler, Çizgi Kitapevi, Konya.

Klapper, L.F., Sarria-Allende, V. ve Zaidi, R. (2006). "A Firm-Level Analysis of Small and Medium Size Enterprise Financing in Poland", World Bank Policy Research Working Paper, 3984

Koçel, T.,(1993) İşletme Yöneticiliği: Yönetici Geliştirme, Organizasyon ve Davranışı, Beta Yayınevi, 3. Basım, İstanbul.

Korkmaz S., (2003). "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ) Pazarlama ve Finansman Sorunlarının Çözümünde Risk Sermayesinin Kullanılabilirliği Üzerine Bir Araştırma", Ticaret ve Turizm Eğitimi Fakültesi Dergisi,2,233-258

Kutlu, H.A., ve Demirci, N.S., (2007). KOBİ'lerin Finansal Sorunları Ve Çözüm Önerileri, 4. KOBİ'ler ve Verimlilik Kongresi, İstanbul Kültür Üniversitesi,

Lehmann, E. ve Neuberger, D. (2001). "Do Lending Relationships Matter? Evidence from Bank Survey Data in Germany", Journal of Economic Behavior & Organization, 45, 339-359.

Levitsky, J. (1997). SME Guarantee Schemes: A Summary. The Financier: ACMT, Cilt 4, Sayı 1&2, ss.5-11.

Met, Ö., (2011). “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Finansal Sorunları: Kırgızistan’da Bir Araştırma”, Sosyoekonomi Dergisi, cilt:14, S.14. ss.127-144

Müftüoğlu, T., (2007). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Ankara, Turhan Kitapevi,

Oktay, E. ve Güney A; (2002). "Türkiye'de KOBİ'lerin Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri, “21.Yüzyılda Kobi'ler: Sorunlar, Fırsatlar Ve Çözüm Önerileri” Sempozyumu, Doğu Akdeniz Üniversitesi, K.K.T.C

Öndeş T. ve Güngör N., (2013). KOBİ'lerin Finansmanı Erzurum Organize Sanayi Bölgesinde Bir Araştırma, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 27, Sayı: 1, 2013,

Peel J. M.- Nicholas W. (1995). “Working Capital and Financial Management Practices in the Small Firm Sector”, International Small Business Journal, Vol. 14, No. 2, pg.52-68

Schlogl, H., (2004). “Small and Medium Enterprises: Seizing the Potential” Organisation for Economic Cooperation and Development. The OECD Observer. Paris: Iss. 243; pg. 46, 3 pgs

Shan-Shan, M., ve Hui-Ying, W.,(2007). ‘Solutions to small and medium-sized enterprise services of China’, ‘China-USA Business Review’, No:3, Volume:6, USA.

Türköz, P.,(2008). KOBİ'lerin Finansman Sorunları Ve bankaların KOBİ'lere Yaklaşımı: Isparta Alan Araştırması Yüksek Lisans Tezi, Isparta.

Yörük, N., (2001). “KOBİ'lerin Kredi Yoluyla Finansmanında Karşılaştıkları Sorunlar Ve Tokat İlinde Bir Uygulama”, I. Orta Anadolu Kongresi KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, KOSGEB yayınları, Nevşehir,

Yörük, N. ve Ban Ü.,(2003). “KOBİ'lerin Finansman Sorunları ve Finansman Sorunlarının Kaynaklarının Belirlenmesine Yönelik Uygulama”, Ankara, Gazi Kitapevi

Zengin Y.ve Aykırı M.(2012). “Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmelerde (KOBİ) Finansal Sorunlar: Kars İlinde Bir Uygulama”, KAÜ-İİBF Dergisi, Cilt: 3 , Sayı: 3

<http://kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Haberler.aspx?ref=606> Erişim: 15/04/2014